

Лариса Березівська

доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України,
директор Державної науково-педагогічної
бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського,
м Київ, Україна,
e-mail: lberezivska@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-5068-5234

Дмитро Закатнов

кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
заступник директора з наукової роботи
Державної науково-педагогічної бібліотеки
України імені В. О. Сухомлинського,
м Київ, Україна,
e-mail: 23dazkum@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-4130-089X

Сніжана Тарнавська

кандидат історичних наук,
вчений секретар Державної науково-педагогічної
бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського,
м Київ, Україна,
e-mail: tarnavskasv@ukr.net
ORCID ID: 0000-0003-0981-939X

Людмила Страйгородська

кандидат історичних наук,
м Київ, Україна,
e-mail: straiгородська.l@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-4788-1760

**ДІЯЛЬНІСТЬ ДНПБ УКРАЇНИ ІМ. В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО
В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19: ВИКЛИКИ, ПРОБЛЕМИ ТА
ШЛЯХИ ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ**

У статті розглянуто діяльність ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського (далі – ДНПБ) в умовах карантинних обмежувальних заходів, зумовлених пандемією COVID-19. Висвітлено результати наукової та науково-організаційної роботи. Акцентовано увагу на інтенсифікації створення електронних ресурсів, затребуваність яких зростає в умовах дистанційної роботи наукових, науково-педагогічних, педагогічних працівників і здобувачів освіти. Подано інформацію про запроваджені онлайн-проекти, віртуальні читальні зали, особливості наповнення електронного інформаційно-бібліографічного ресурсу «Видатні педагоги України та світу». Зазначено, що апробація результатів досліджень здійснювалася шляхом участі у віртуальних наукових масових заходах.

Відображено діяльність бібліотеки, пов'язану з розвитком міжнародного співробітництва, що здійснювалося в дистанційному режимі.

Проаналізовано результати науково-інформаційної та бібліотечної роботи. Наголошено, що карантинні обмеження зумовили спрямування діяльності бібліотекарів на віртуальний простір та забезпечення потреб дистантних користувачів. Схарактеризовано науково-інформаційне й бібліографічне обслуговування віддалених користувачів шляхом надання доступу до електронних ресурсів та здійснення онлайн-послуг. Висвітлено результати бібліотечно-бібліографічного інформування освітянської спільноти щодо актуальних питань освіти й науки. Розкрито складники науково-методичної роботи ДНПБ як головного координаційного центру мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України. Представлено виставково-експозиційну діяльність, що в період карантину здійснюється шляхом підготовки віртуальних книжкових виставок. Визначено пріоритети розвитку науково-інформаційного й бібліотечно-бібліографічного забезпечення освіти, педагогіки з огляду на сучасні суспільні виклики.

Ключові слова: наукові бібліотеки, наукові дослідження, дистанційне обслуговування, цифровий простір, електронні ресурси, онлайн-проекти, віртуальні читальні зали, онлайн-послуги, науково-інформаційне забезпечення освіти, COVID-19.

Постановка проблеми. Пандемія COVID-19 у 2020–2021 рр. детермінувала низку глобальних проблем в Україні та світі в усіх суспільних сферах, зокрема пов'язаних із діяльністю закладів освіти, бібліотек. Крім обмеження фізичного доступу користувачів до фондів бібліотек, спричиненого впровадженням карантинних заходів, постала і принципово нова проблема – менеджмент та здійснення наукових досліджень в умовах пандемії. Впровадження карантину обумовлює необхідність розширення спектру інформаційно-бібліотечних послуг, які надаються дистанційно, та активне використання інформаційно-комунікативних технологій у здійсненні наукових досліджень.

У сучасних умовах цифрового суспільства бібліотеки виконують функції провідників між глобальним е-контентом і споживачем інформації. Вони спрямовують свою діяльність на розширення спектра підготовки продуктів та надання послуг віддаленим користувачам, що сприятиме виокремленню бібліотек серед кола численних учасників інформаційного вебпростору. Водночас відповідно до Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «бібліотечна справа потребує низки комплексних системних організаційних, структурних і технологічних змін згідно із сучасними загальносвітовими тенденціями» [17], що особливо актуалізувалося у зв'язку із запровадженням загальнодержавного карантину. Адже забезпечення дистанційної роботи, зокрема й із користувачами, потребувало належного рівня упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у бібліотечні процеси та відповідної фахової підготовки співробітників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Пандемія коронавірусу COVID-19 торкнулася всіх сфер суспільного життя, зокрема й освіти. Директорат з питань освіти та навичок, Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) у співпраці з Гарвардською вищою школою освіти наприкінці березня 2020 р. вивчили досвід багатьох країн щодо прийняття рішень для ефективної реакції на пандемію COVID-19 і запропонували на основі освітніх практик «Рамкові настанови щодо відповіді освіти на пандемію COVID-19 2020 року» в умовах карантину. «Метою доповіді є підтримка прийняття рішень в освіті для

розроблення та впровадження ефективної освітньої відповіді на пандемію COVID-19» [18]. На основі запропонованих настанов керівники закладів розробляли свої плани діяльності з використанням альтернативних методів соціальної ізоляції, насамперед із метою мінімізувати й пом'якшити негативний вплив пандемії на освітній процес, зокрема і шляхом обміну знаннями.

Про виховний процес в умовах пандемії викладено в аналітичній довідці Інституту проблем виховання НАПН України, зокрема визначено цивілізаційні виклики, які окреслюють освітні тенденції щодо виховання дітей і молоді та визначають рівні проблемності, які при цьому існують. «А саме: технологічний, змістовно-методичний, міжособистісний або ціннісно-смысловий, концептуальний» [1]. Науковці пропонують шляхи і методи здійснення освітнього процесу в дистанційному форматі.

Досвід діяльності зарубіжних бібліотек в умовах пандемії висвітлено у матеріалах Міжнародної федерації бібліотечних асоціацій та установ (IFLA) «COVID-19 і глобальна бібліотечна сфера» [13]. Зазначено, що бібліотеки обмежили фізичний доступ до друкованих видань та оперативно мобілізують зусилля на розширення онлайн-послуг, зокрема пропонують відкритий доступ до власних електронних ресурсів та цифрових контентів, створених іншими установами (видавництвами). Наприклад, Національна бібліотека Франції готує віртуальні виставки й пропонує різноманітні навчальні заходи (у літній період), Національна бібліотека Іспанії пропонує свій цифровий контент для використання у сфері освіти, Національна бібліотека Марокко безкоштовно надає доступ до електронних книжок, Публічна бібліотека Орхуса в Данії розмістила покликання на свою електронну бібліотеку на головній сторінці вебсайту тощо. Усі бібліотеки також активізували діяльність у соціальних мережах, зокрема щодо удосконалення сервісу «запитай бібліотекаря». Окрім того, публічні бібліотеки здійснюють інформаційну діяльність щодо запобігання поширенню коронавірусної інфекції, пропонуючи користувачам доступ до медичної інформації та навіть «бібліотерапію» у період кризи [13]. Зазначимо, що карантинні умови сприяли оперативному впровадженню відкритого доступу до цифрових ресурсів та онлайн-послуг в українських і зарубіжних бібліотеках.

Особливості віддаленої роботи в умовах карантинних заходів розкриває у своїй статті Т. Колесникова [14]. Зокрема, розглянуто теоретичні моделі щодо організації насамперед колективів університетських бібліотек задля злагодженої (оперативної і якісної) діяльності з надання онлайн-послуг і доступу до інформаційних ресурсів. Значну кількість корисних матеріалів щодо стану бібліотечно-інформаційної сфери та діяльності бібліотек як дистанційних інформаційних центрів (в Україні та за кордоном) висвітлювала ВГО Українська бібліотечна асоціація (УБА) [7] та провідні бібліотеки держави. УБА закликала до швидкого реагування на пандемічну ситуацію, запропонувавши розширення онлайн-послуг, спрямованих на користувача (читачецентризм), підготовку та розповсюдження актуальної інформації, зокрема й щодо запобігання поширенню коронавірусної інфекції.

Отже, історіографічний пошук засвідчив, що в науковому просторі актуалізувалася проблема діяльності наукових установ, закладів освіти та бібліотек в умовах карантинних заходів для обміну досвідом, впровадження кращих практик.

В умовах карантинних обмежень ДНПБ як наукова установа продовжує

здійснювати дослідження з питань галузевого бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства, інформаційної діяльності, педагогічного джерелознавства та біографістики, історії освіти; науково-інформаційний супровід сфери освіти, педагогіки, психології; науково-методичне забезпечення мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України [21]. За цей час наукова установа накопичила досвід, який потребує осмислення.

Діяльність ДНПБ комплексно висвітлено в інформаційному довіднику [11] та монографії [12]. Різні напрями роботи бібліотеки розглянуто у статтях Л. Д. Березівської [2, 3, 4, 5, 22], у яких йдеться про наукову, науково-інформаційну діяльність установи, розвиток сухомлиністики, створення віртуальних ресурсів тощо. Питання інформаційно-бібліографічного супроводу наукових досліджень НАПН України розкрито у працях Л. І. Самчук [19]. Роль ДНПБ у системі бібліографічного, реферативного й аналітичного супроводу освіти висвітлено в розвідках А. В. Селецького [20]. Розкриваючи значення вебпорталу ДНПБ для здійснення досліджень із питань освіти, педагогіки, психології, автори Л. Д. Березівська, О. П. Пінчук, Н. В. Вараксіна звертають увагу на його провідну роль у комунікації з користувачем в умовах пандемії [23]. Здобутки, проблеми та перспективи діяльності ДНПБ і мережі освітянських бібліотек висвітлено в розділі «Інформаційно-бібліотечне забезпечення освіти» монографії «Національна доповідь про стан та перспективи розвитку освіти в Україні» (головний редактор В.Г. Кремень) [16]. Однак праці, де б комплексно характеризувалася діяльність ДНПБ в карантинних умовах, відсутні, окрім інформаційних дописів на вебпорталі установи та сторінці у соцмережі Facebook. Прагнення поділитися досвідом роботи в умовах пандемії спонукало до написання цієї статті.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є узагальнення та розкриття особливостей діяльності ДНПБ в умовах пандемії COVID-19; висвітлення проблем і труднощів роботи в умовах карантину та шляхів їх розв'язання.

Виклад основного матеріалу. Запровадження Кабінетом Міністрів України на території країни карантину одразу виявило в діяльності ДНПБ низку проблем: невідповідність бібліотечних працівників до здійснення онлайн-послуг; низький рівень володіння частиною науковців та бібліотекарів сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями й інтернет-програмами, відсутність в окремих працівників персональної комп'ютерної техніки або використання застарілого матеріально-технічного обладнання; небажання окремих співробітників бібліотеки опанувати нові форми роботи відповідно до сучасних суспільних вимог.

Водночас для налагодження роботи ДНПБ у дистанційному режимі постала потреба у встановленні комунікаційного зв'язку в колективі. Системного характеру набули робочі зібрання в режимі реального часу через інтернет, онлайн-засідання відділів, на яких приймалися рішення щодо розв'язання нагальних проблем для успішного функціонування установи. Зокрема, одне із онлайн-засідань відділу педагогічного джерелознавства та біографістики (<https://dnpb.gov.ua/ua/?news=24016>) було присвячено інтенсифікації розвитку електронного інформаційно-бібліографічного ресурсу ДНПБ «Видатні педагоги України та світу» (<https://dnpb.gov.ua/ua/інформаційно-бібліографічні-ресурси/видатні-педагоги/>) з метою популяризації кращих здобутків вітчизняної та зарубіжної педагогічної та психологічної наук й освіти шляхом консолідації інформації про визначних осіб як українських, так і зарубіжних; висвітлення їх

життя, діяльності, творчої спадщини та втілення їх ідей в практику. Важливо, що створення нових та розвиток наявних електронних ресурсів в умовах карантину і дистанційної роботи постає одним із пріоритетних завдань ДНПБ.

Організовано та проведено в онлайн-режимі на платформі Google Meet, Zoom, у дистанційному режимі за формою асинхронної е-комунікації та з використанням групового Viber-зв'язку засідання вченої ради ДНПБ з метою розв'язання актуальних питань наукової, науково-організаційної та науково-інформаційної діяльності бібліотеки. Зокрема, вченою радою розглянуто нагальні питання щодо організації онлайн-роботи ДНПБ в умовах карантину (підготовка електронних ресурсів, надання онлайн-послуг, реалізація онлайн-проектів, створення віртуальних читальних залів, проведення організаційних та науково-практичних заходів із використанням ІКТ-технологій та онлайн-сервісів), оновлення змісту вебпорталу бібліотеки, який є потужним ресурсом для забезпечення інформаційних потреб науково-освітньої спільноти.

Наголосимо, що саме завдяки оперативному впровадженню організаційних заходів із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, дистанційних форм зв'язку було забезпечено у складних карантинних умовах діяльність ДНПБ за основними напрямками роботи відповідно до планів наукової, науково-інформаційної та бібліотечної роботи.

Науковці ДНПБ із 2020 р. виконують три прикладні наукові дослідження, а саме: «Педагогічна наука та освіта в особах, документах, бібліографії» (науковий керівник – Л. Д. Березівська), метою якого є актуалізація історико-педагогічного знання про досягнення та кризові стани української й зарубіжної педагогічної науки та практики засобами джерелознавства як міждисциплінарної галузі, пов'язаної з педагогікою, історією педагогіки, історією, біографікою й бібліографією; «Інформаційні ресурси освітянських бібліотек у розвитку педагогіки, психології та освіти» (науковий керівник – Л. О. Пономаренко), метою якого є розкриття стратегічних напрямів діяльності мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України щодо формування та використання галузевих інформаційних ресурсів у контексті трансформаційних змін у галузі освіти; «Бібліографічний та аналітичний супровід діяльності Національної академії педагогічних наук України щодо науково-методичного забезпечення модернізації та реформування освіти» (науковий керівник – С. В. Лапаєнко), метою якого є здійснення бібліографічного та аналітичного супроводу наукових досліджень, що виконуються в Національній академії педагогічних наук України з науково-методичного забезпечення модернізації та реформування освіти.

Запровадження карантину створило низку проблем, які гіпотетично могли негативно вплинути на своєчасне та якісне виконання завдань наукових досліджень, а саме: скасування масових науково-практичних заходів, зустрічей; звуження джерельної бази досліджень, зокрема відсутність фізичного доступу до неоцифрованих фондів бібліотек; обмеження доступу до міжнародних баз даних, який здійснювався з приміщення бібліотеки тощо. Принагідно зазначимо, що розширенню джерельної бази наукових досліджень сприяло надання Центром доступу компанії EBSCO на період карантину віддаленого доступу до своїх баз даних для всіх співробітників і читачів бібліотеки, що дало змогу використовувати джерела з міжнародних баз даних у підготовці наукової продукції.

Проте науковці змогли підготувати та оприлюднити заплановану на 2020 та

2021 рр. наукову продукцію (https://dnpb.gov.ua/ua/?post_type=ourpublications, <https://lib.iitta.gov.ua/view/divisions/vsssplu/>), у якій репрезентовано нові знання з педагогіки, історії освіти, історичні надбання у галузі освіти тощо.

Зростання в освітянському середовищі питомої ваги онлайн-комунікацій обумовило необхідність використання переважно електронних ресурсів для виконання основних завдань ДНПБ. Завдяки цьому інтенсифікувалося створення науковцями бібліотеки електронних ресурсів, що уможливило не лише оприлюднення результатів наукових досліджень, а й доведення до споживачів оперативної інформації щодо особливостей організації освітянських і наукових процесів в умовах карантину.

З метою впровадження результатів наукових досліджень започатковано низку віртуальних проєктів. Так, із використанням електронного інформаційно-бібліографічного ресурсу «Видатні педагоги України та світу» відділом педагогічного джерелознавства та біографістики розпочато онлайн-проєкт «Ми стоїмо на плечах наших попередників: Видатні педагоги-ювіляри», який спрямовано на інформування освітян про видатних педагогів, що збагатили вітчизняну педагогічну науку та освіту [6]. На основі аналізу статистики відвідувань електронного ресурсу «Видатні педагоги України та світу» можна зробити висновок про ефективність забезпечення ресурсом інформаційного супроводу історико-педагогічних досліджень, що підтверджується його високою затребуваністю (кількість переглядів у 2019 р. – 1510, 2020 р. – 16023, 2021 р. (I-III квартали) – 37619 [6].

Науковцями відділу педагогічного джерелознавства та біографістики запроваджено ще кілька онлайн-проєктів – «Читаймо Сухомлинського онлайн», «Афоризми Сухомлинського», «Sukhomlinsky News», «Казки В. О. Сухомлинського у підручниках та посібниках О. Я. Савченко», що передбачають ознайомлення користувачів ДНПБ з творчою спадщиною В. О. Сухомлинського у режимі онлайн. Зазначені проєкти мають велику популярність серед громадськості, про що свідчить статистика переглядів та коментарів у соціальній мережі Фейсбук.

З метою надання користувачам віддаленого доступу до інформаційних ресурсів, швидкого й оперативного задоволення їхніх запитів на початку 2021 р. фахівцями розроблено концепції та створено на вебпорталі установи віртуальні читальні зали: віртуальний читальний зал Фонду В. О. Сухомлинського (<https://dnpb.gov.ua/ua/virtualni-chyitalni-zaly/virtualnyy-chyitalnyy-zal-fondu-v-o-sukhomlynskoho/>), віртуальний читальний зал освітянина (<https://dnpb.gov.ua/ua/virtualni-chyitalni-zaly/virtualnyy-chyitalnyy-zal-osvityanyna/>), віртуальна кімната-музей рідкісної книги (<https://dnpb.gov.ua/ua/virtualni-chyitalni-zaly/virtualna-kimnata-muzey-ridkisnoyi-knyhy/>), віртуальний читальний зал кабінету бібліотекознавства (<https://dnpb.gov.ua/ua/virtualni-chyitalni-zaly/virtualnyy-chyitalnyy-zal-kabinetu-bibliotekoznavstva/>).

Зміщення акцентів на створення наукової продукції в цифровому форматі дало змогу науковцям ДНПБ оперативно реагувати на потребу освітян щодо організації освітнього та наукового процесів в умовах карантину. Так, науковцями підготовлено та оприлюднено актуальний бібліографічний список «Законодавче та нормативно-правове забезпечення сфери освіти України для протидії поширенню COVID-19» [9]. З метою оперативного висвітлення актуальної інформації щодо особливостей функціонування системи освіти в умовах карантину й інформації про

результати наукової діяльності в Україні здійснювався аналітичний огляд головних подій у відповідних сферах, поданий у рубриці «Моніторинг ЗМІ з питань освіти і науки» (<https://dnpb.gov.ua/ua/monitorynh-zmi/>). Проведено також низку онлайн-заходів, під час яких з-поміж інших розглядалися питання дистанційного навчання, що актуалізувалися в сучасних карантинних умовах (Всеукраїнський вебінар «Інформаційне забезпечення освітнього процесу: реалії та сучасні виклики», <https://dnpb.gov.ua/ua/24890-2/>; онлайн-засідання круглого столу «Актуальні проблеми розроблення електронних підручників: сучасність та перспективи», <https://dnpb.gov.ua/ua/?events=24162>).

Науковими співробітниками проведено низку масових науково-практичних заходів у онлайн-режимі: педагогічні читання, наукові семінари, круглі столи, вебінари тощо (https://dnpb.gov.ua/ua/?post_type=events). Це суттєво розширило їх аудиторію як кількісно, так і географічно.

Принагідно зазначимо, що моніторинг впровадження результатів наукових досліджень свідчить про зростання завантажень наукової продукції ДНПБ з Електронної бібліотеки НАПН України та вебпорталу бібліотеки. Так, якщо у 2018–2019 рр. з Електронної бібліотеки НАПН України здійснювалося в середньому 2397 завантажень продукції ДНПБ за місяць, то за період карантину – 3185 завантажень (<https://lib.iitta.gov.ua/cgi/stats/report/divisions/vsssplu/>). Таким чином, у період карантину кількість завантажень наукової продукції ДНПБ з Електронної бібліотеки НАПН України зросла понад 1,3 рази порівняно з попередніми роками.

В умовах глобальних карантинних обмежень міжнародна діяльність установи розгорталася лише в окремих напрямках. Наукові співробітники у дистанційному режимі взяли участь у понад 60 міжнародних науково-практичних заходах, де представили результати наукових досліджень. Зокрема, у віртуальних конференціях: Міжнародній конференції «Освіта та громадянське суспільство: очікування, рекомендації, примирення» на базі Університету в Женеві, яку організовано ЕЕРА (Європейська асоціація дослідників освіти) за підтримки Університету педагогічної освіти Вале, 6–10 вересня 2021 р., Швейцарія (<https://www.facebook.com/240019389383740/posts/4487097581342545/>) (Л.Д. Березівська); Міжнародній конференції «Погляд згори та знизу: переосмислення ролі соціального в історії освіти», яку організовано Всесвітньою міжнародною асоціацією істориків освіти (ISCHE) на базі Університету Еребру, 11–24 червня 2021 р., Швеція (<https://www.facebook.com/240019389383740/posts/4236052346447071/>) (Л.Д. Березівська); Міжнародній конференції з техніки, технологій та освіти, організованій факультетом техніки і технологій Тракійського університету, 3–5 листопада 2021 р., Болгарія (<https://www.facebook.com/240019389383740/posts/4664132823639019/>) (Л.Д. Березівська, А.Г. Гуралюк, Л.О. Пономаренко, М.Л. Ростока, С.В. Тарнавська).

Фахівцями ДНПБ забезпечувався подальший розвиток міжнародного співробітництва, зокрема з Всекитайською асоціацією з вивчення спадщини В. О. Сухомлинського (О. В. Сухомлинська), Британським товариством істориків освіти (Л. Д. Березівська, Т. Л. Гавриленко), Всесвітньою міжнародною асоціацією істориків освіти (ISCHE) (Л. Д. Березівська) тощо.

Таким чином, інтенсифікація використання інформаційно-комунікаційних

технологій у період карантину дала можливість науковцям реалізовувати завдання наукових досліджень, впроваджувати та апробувати їх результати в онлайн-режимі для науково-інформаційного забезпечення сфери освіти, педагогіки, психології. З огляду на виклики сьогодення вважаємо у подальшому перспективним напрямом прикладних наукових досліджень організаційно-педагогічні умови створення та функціонування на базі ДНПБ освітньої платформи, яка б інтегрувала та забезпечувала відокремлений доступ не лише до її цифрових освітніх ресурсів, а й освітніх ресурсів інших наукових установ, закладів освіти, бібліотек тощо.

В умовах переважно дистанційної науково-інформаційної та бібліотечної роботи ключовим засобом комунікації став офіційний вебпортал ДНПБ. Це основна онлайн-платформа, яка презентує всі напрями діяльності установи, представляє її ресурси, інноваційні послуги, різні види бібліографічної, реферативної й аналітичної інформації, що сприяє підвищенню оперативності та якості науково-інформаційного забезпечення сфери освіти й науково-методичного супроводу мережі освітянських бібліотек [23]. Оперативне та якісне наповнення контенту вебпорталу, зокрема шляхом використання інформаційно-комунікаційних технологій, глобальних і хмарних сервісів, було першочерговим завданням для співробітників бібліотеки у задоволенні інформаційних запитів користувачів у дистанційному режимі.

Насамперед активізувалося науково-інформаційне й бібліографічне обслуговування віддалених користувачів шляхом надання доступу до електронних ресурсів і продуктів. Зокрема, своєчасно здійснювалося наповнення контенту вебпорталу актуальною інформацією, забезпечувався віддалений доступ вченим НАПН України та користувачам бібліотеки до міжнародних ресурсів, здійснювався інформаційний супровід наукових досліджень ДНПБ – добір джерел із міжнародних ресурсів бази даних EBSCO шляхом формування списків, у тому числі й повнотекстових документів тощо.

Важливо наголосити на бібліотечно-бібліографічному інформуванні освітянської спільноти щодо актуальних питань освіти й науки, зокрема й спричинених пандемією. Оперативно готувалися й оприлюднювалися на вебпорталі та в мережі Facebook рекомендаційні бібліографічні списки (<https://dnrb.gov.ua/ua/%d0%b1>). На запити користувачів надавалися консультації з питань упровадження та застосування УДК через Facebook, електронну пошту, в телефонному режимі та через онлайн-сервіси «Віртуальна бібліографічна довідка», «Запитай бібліотекаря» тощо.

ДНПБ як головний координаційний центр мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України приділяв особливу увагу підготовці організаційних документів для забезпечення діяльності освітянських бібліотек в умовах карантину, здійсненню науково-методичного консультування, розвитку електронного ресурсу з питань науково-методичного забезпечення тощо. У цей час найбільш затребуваним було функціонування дистанційної служби консультування з різних питань бібліотечної діяльності в онлайн-форматі («Методичне консультування»).

На допомогу бібліотекареві закладу загальної середньої освіти підготовлено: тематичні науково-інформаційні матеріали, презентації (<https://dnrb.gov.ua/ua/>) у рубриках: «Бібліотечному фахівцю», «Бібліотека нової Української школи», «Інтернет-безпека», «Патріотичне виховання», «Бібліотеки в умовах пандемії COVID-19», «Пункт європейської інформації» тощо; методичні матеріали:

рекомендації до проведення Всеукраїнських місячників шкільних бібліотек «Шкільна бібліотека і екологічна просвіта» (2020), «Красзнавство в шкільній бібліотеці: нові традиції та цінності» (2021); рекомендації на допомогу бібліотекам Нової української школи в плануванні соціокультурної діяльності на 2020–2021 рр. «Державні, народні та шкільні свята»; рекомендації виходу освітянських бібліотек із карантину (<https://dnpb.gov.ua/ua/24217-2/>).

Слід зазначити, що у нових реаліях підвищилася актуальність і затребуваність таких інформаційних продуктів, як віртуальні книжкові виставки, що оприлюднювалися на вебпорталі ДНПБ (https://dnpb.gov.ua/ua/?post_type=exhibitions) та в мережі Facebook. За цей час підготовлено 56 віртуальних виставок (тематичних і персональних) [5, с. 15]. Саме такий формат книжкових виставок нині домінує в експозиційно-виставковій діяльності, оскільки оприлюднення в інформаційному просторі робить їх легкодоступними для широкого загалу на відміну від традиційних.

Із метою вивчення інформаційних запитів користувачів ДНПБ та удосконалення науково-інформаційного й бібліотечного забезпечення сфери освіти, педагогіки запроваджено анкетування в онлайн-режимі (<https://onlinetestpad.com/evgkxnqufq6hw>) через вебпортал.

Разом з тим світовий досвід доводить, що розширення репертуару онлайн-послуг бібліотек жодним чином не скасовує традиційні форми їх роботи, а лише спонукає до оновлення та поліпшення. Бібліотека є інформаційно-комунікаційною системою, тож відповідно розширюються значення й можливості бібліотечного обслуговування користувачів, зокрема шляхом взаємодії між користувачем і персоналом бібліотеки, її матеріальними, технологічними й інтелектуальними ресурсами, спрямоване на забезпечення доступу до інформаційних продуктів і ресурсів дистанційно [8]. Надзвичайно актуальною є проблема підвищення кваліфікації наукових і бібліотечних працівників відповідно до сучасних вимог суспільства, загального рівня розвитку інформаційних технологій та потреб бібліотек.

Як показала практика, у процесі роботи виникли проблеми, пов'язані з розвитком і формуванням електронної бібліотеки, створенням власних інформаційних продуктів через неналежне унормування прав на використання об'єктів інтелектуальної власності (творів, програм тощо), відсутністю узгодженої системи корпоративної каталогізації, що унеможливило здійснення обміну бібліографічною інформацією тощо.

З огляду на проблеми та виклики, набувають актуальності такі пріоритети розвитку науково-інформаційного й бібліотечно-бібліографічного забезпечення освіти та науки:

- упровадження результатів наукових досліджень і науково-інформаційної діяльності шляхом підготовки бібліографічних та інформаційно-аналітичних матеріалів й поширення їх за допомогою вебсайтів установ і електронної пошти;
- урізноманітнення форм розкриття власних документних зібрань, надання доступу до світових наукових інформаційних ресурсів, використання на корпоративних засадах інформаційних ресурсів інших бібліотек, створення бібліографічних, тематичних і фактографічних баз даних;
- створення національних проєктів і програм, що підтримуються державою, спрямованих на розвиток єдиного інформаційного простору в Україні та

- інтеграцію в глобальне світове освітнє вебсередовище;
- здійснення оперативного та якісного задоволення інформаційних потреб користувачів, зокрема вчених НАПН України, шляхом забезпечення вільного доступу до галузевих ресурсів, зокрема з використанням дистанційних форм інформаційного обслуговування;
 - оптимізація асортименту та якості бібліотечно-бібліографічних, культурно-освітніх продуктів і послуг та технологій їх здійснення.

Висновки. Отже, пандемія COVID–19 змінила життя і стала цивілізаційним викликом для всіх сфер суспільної діяльності, зокрема освітньої та бібліотечної галузей. Аналіз діяльності ДНПБ в умовах пандемії засвідчив, що наукова установа продовжує виконувати свої основні функції, залишається провідним інформаційним центром з питань освіти, педагогіки. Позитивно, що співробітники установи інтенсифікували висвітлення проміжних результатів наукових досліджень, проводять науково-організаційні та науково-практичні заходи в онлайн-форматі, забезпечують доступ до електронних ресурсів (власних і створених іншими установами), у тому числі й зарубіжних, вчасно надають онлайн-послуги. Оперативно здійснюється бібліотечно-інформаційне обслуговування віддалених (дистантних) користувачів, систематично здійснюється інформування про ресурси бібліотеки на вебпорталі установи та в соціальній мережі Facebook (повнотекстові документи, наповнення тематичних рубрик на сайті, віртуальні книжкові виставки, презентації тощо), надаються онлайн-послуги (доступ до ресурсів міжнародної бази EBSCO, індексування документів за УДК, підготовка рекомендаційних бібліографічних списків, виконання віртуальної довідки «Запитай бібліотекаря», онлайн-реєстрація тощо), реалізуються онлайн-проекти, створено віртуальні читальні зали.

Підбиваючи підсумки, зазначимо, що пандемія COVID–19 спричинила на глобальному рівні зміну поглядів, потреб суспільства та людства загалом, стала катализатором упровадження віртуальних, дистанційних форм роботи. Безперечно, це матиме колосальний вплив на розвиток сфери освіти та бібліотек, які здійснюють її інформаційний супровід. З огляду на це нині актуалізується оперативне спрямування наших зусиль на розв'язання таких завдань: створення комплексної цифрової платформи інформаційних ресурсів (науково-педагогічної електронної бібліотеки, бази даних, вебпорталу, електронного документообігу тощо); формування цифрового контенту рідкісних видань (книжкових пам'яток), що становлять національне надбання, введення їх до наукового обігу шляхом підготовки віртуальних виставок, внесення записів до електронного каталогу тощо; розвиток інформаційного потенціалу вебпорталу через наповнення його англійської версії; використання можливостей онлайн-засобів комунікації в усіх напрямках діяльності; систематичне вивчення сучасних комп'ютерних програм, електронних платформ; розвиток дистанційного методичного сервісу, проведення міжнародних телемостів, соціокультурних і культурно-освітніх онлайн-заходів тощо.

Підґрунтям ефективного розв'язання цих завдань має стати глибоке вивчення та впровадження вітчизняного і зарубіжного досвіду, постійний пошук шляхів подолання труднощів і проблем на основі систематичного й прогностичного аналізу діяльності ДНПБ як структурної частини НАПН України для уникнення деструктивних впливів і незворотних наслідків.

Подальшого висвітлення потребують проблеми формування цифрових

ресурсів, зокрема відкритого доступу до повнотекстових документів та міжнародних баз даних для забезпечення інформаційних потреб освітянської громадськості в особливих умовах, зумовлених коронавірусною інфекцією.

Список використаних джерел

1. Аналітична довідка. Виховний процес в умовах пандемії. *Інститут проблем виховання НАПН України* : офіц. вебсайт. 2021. URL: <https://ipv.org.ua/2020/analitichna-dovidka-vykhovnyy-protses-v-umovakh-pandemii/> (дата звернення: 14.11.21).
2. Березівська Л. Д. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського як інтегратор і поширювач педагогічного біографічного знання. *Інформаційне забезпечення педагогічної науки та освітньої практики України* : тези звіт. наук.-практ. конф. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, м. Київ, 19 січ. 2016 р. / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Київ, 2016. С. 21. URL: http://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2016/02/zbirnik_tez_2016.pdf (дата звернення: 14.11.2021).
3. Березівська Л. Д. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського як інтегратор і поширювач сухомлиністики в інформаційному просторі України. *Наук. зап. Серія: Педагогічні науки* / Центральноукр. держ. пед. ун-т ім. Володимира Винниченка. Кропивницький, 2018. Вип. 171. С. 28–34.
4. Березівська Л. Д. Про наукову і науково-організаційну діяльність Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського за 2015–2019 рр. та перспективи її розвитку : наук. доп. на засіданні Президії НАПН України 19 верес. 2019 р. *Вісн. НАПН України*. Київ, 2019. Т. 1, № 1. URL: <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/9/8> (дата звернення: 14.11.2021).
5. Березівська Л. Д. Результати діяльності Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського НАПН України за 2020 р. та завдання на 2021 р. *Інформаційне забезпечення сфери освіти та науки*: матеріали звіт. наук.-практ. конф. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського за результатами наук. дослідж. у 2020 р., м. Київ, 22 груд. 2020 р. / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Вінниця : Твори, 2020. С. 5–22. URL: http://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2020/12/abstracts_collection_2020.pdf. (дата звернення: 14.11.2021).
6. Березівська Л. Д., Деревянко Т. М. Електронний ресурс «Видатні педагоги України та світу» й онлайн-проект «Ми стоїмо на плечах наших попередників: Видатні педагогіювіляри». *Вісн. НАПН України* / НАПН України. Київ, 2020. № 1. URL: <http://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/54/83> (дата звернення: 14.11.2021).
7. Бібліотеки в умовах епідемії COVID-19. *Українська бібліотечна асоціація* : офіц. сайт. 2021. URL: <https://ula.org.ua/news/4537-biblioteky-v-umovakh-epidemii-covid-1> (дата звернення: 14.11.2021).
8. Бондаренко В. В. Дистанційне обслуговування користувачів бібліотеки: питання розробки терміносистеми. *Місце і роль бібліотек у формуванні національного інформаційного простору* : тези доп. Міжнар. наук. конф., м. Київ, 21–23 жовт. 2014 р. Київ, 2014. URL: <http://conference.nbu.gov.ua/report/view/id/339> (дата звернення: 14.11.2021).
9. Вербова В. В., Горбенко Н. А. Законодавче та нормативно-правове забезпечення сфери освіти України для протидії поширенню COVID-19 : рек. бібліогр. список. *Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського* : офіц. портал. Київ, 2021. URL: https://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2020/06/Legislative_support_for_counteracting_COVID-19.pdf (дата звернення: 14.11.2021).
10. Горовий В. *Бібліотека в інформаційному суспільстві*. URL: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3025:biblioteka-v-

[informatijsnomu-suspilstvi&catid=81&Itemid=415](#) (дата звернення: 14.11.2021).

11. *Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського: здобутки та перспективи (2015–2019)* : [інформ. довідник] / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського ; [наук. ред. Л. Д. Березівська ; авт. кол.: Л. Д. Березівська, Л. І. Страйгородська, С. М. Кравченко та ін.]. Вінниця : ТВОРИ, 2019. 204 с. URL: <https://dnpb.gov.ua/ua/?ourpublications=21138> (дата звернення: 14.11.2021).

12. *Інформаційна діяльність Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського: перспективи розвитку* : монографія / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; [авт.: Воскобойнікова-Гузєва О. В., Заліток Л. М., Зозуля С. М. та ін. ; наук. ред.: Воскобойнікова-Гузєва О. В.]. Київ, 2015. 245 с. URL: <https://bit.ly/35VKsW3> (дата звернення: 14.11.2021).

13. COVID-19 и глобальная библиотечная сфера. *IFLA* : офіц. вебсайт. 2020. URL: <https://www.ifla.org/node/93042> (дата звернення: 30.10.2020).

14. Колесникова Т. О. *Організація віддаленої роботи колективів бібліотек університетів України за часів драматичних невідомостей*. Препринт. URL: <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/11914/1/Kolesnykova%20.pdf> (дата звернення: 14.11.2021).

15. Мар'їна О. Ю. Адаптація бібліотек до цифрового простору: переосмислення соціальних змін. *Бібліотека. Наука. Комунікація: формування національного інформаційного простору* : матеріали міжнар. наук. конф., м. Київ, 4–6 жовт. 2016 р. Київ, 2016. С. 215–217. URL: http://nbuv.gov.ua/sites/default/files/all_files/201610_artilces_field_dopmat_files/maket_konf_2016_original_electronic.pdf (дата звернення 14.11.2021).

16. *Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні* : монографія / НАПН України ; [редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), О. М. Топузов (заст. голови)] ; за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2021. 384 с. (До 30-річчя незалежності України). DOI: <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua>.

17. Про схвалення Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року “Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України” : розпорядж. Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. № 219-р. *Законодавство України* : офіц. вебпортал / Верхов. Рада України. Київ, 2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/219-2016-%D1%80#Text>. (дата звернення: 14.11.2021).

18. Рамкові настанови щодо відповіді освіти на пандемію COVID-19 2020 року / Фернандо М. Реймерз, Андреас Шляйхер ; Ініціатива з інновацій у глобальній освіті, Гарвардська вища школа освіти, Директорат з питань з освіти і навичок, Орг. екон. співробітництва та розвитку. *Національна академія педагогічних наук України* : офіц. сайт. Київ, 2021. URL: [http://naps.gov.ua/uploads/files/press/2020/Framework-guide_V1\(COVID-19_ua\).pdf](http://naps.gov.ua/uploads/files/press/2020/Framework-guide_V1(COVID-19_ua).pdf) (дата звернення: 14.11.2021).

19. Самчук Л. І. Бібліографічні посібники в забезпеченні інформаційних потреб освітян. *Інформ. технології і засоби навчання* / Ін-т інформ. технологій і засобів навчання НАПН України. Київ, 2017. Т. 60, № 5. С. 188–195. URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1809> (дата звернення: 14.11.2021).

20. Селецький А. В. Державна науково-педагогічна бібліотека ім. В. О. Сухомлинського в системі інформаційно-аналітичного супроводу освітянської галузі України. *Наук.-пед. студії*. Київ, 2018. Вип. 1. С. 99–110. URL: <http://npstudies.dnpg.gov.ua/issue/view/9711/6026> (дата звернення: 14.11.2021).

21. *Стратегія розвитку Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського на 2017–2026 роки* / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; [авт.: Березівська Л. Д., Зозуля С. М., Страйгородська Л. І. ; за заг. ред. Л. Д. Березівської]. Київ, 2017. 27 с. URL: http://dnpg.gov.ua/wp-content/uploads/2017/12/Development-strategy-2017-2026_ukr.pdf (дата звернення: 14.11.2021).

22. Berezivska L. D. Study of V. O. Sukhomlynskyii's activity as a strategy of V. O. Sukhomlynskyii State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine. *Education: Modern Discourses*. 2018. № 1. P. 208–214.

23. Berezivska L. D., Pinchuk O. P., Varaksina N. V. The webportal of V.O. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine as an information resource for implementation of research in education, pedagogy and psychology. *Information Technologies and Learning Tools*. 2020. № 4. P. 249–265.

References

1. Institute of Problems on Education (2021). *Analychna dovidka. Vychovnyi protses v umovakh pandemii* [Analytical information. Educational process under pandemic conditions]. Kyiv: Instytut problem vykhovannia NAPN Ukrainy. <https://ipv.org.ua/2020/analychna-dovidka-vychovnyy-protses-v-umovakh-pandemii/> [in Ukrainian].

2. Berezivska, L.D. (2016, January 19). Derzhavna naukovo-pedahohichna biblioteka Ukrainy imeni V. O. Sukhomlynskoho jak intehrator i poshyriuvach pedahohichnoho biohrafichnoho znannia [V. O. Sukhomlynskyii State Scientific Pedagogical Library of Ukraine as integrator and propagator of educational and biographical knowledge]. In *Informatsiine zabezpechennia pedahohichnoi nauky ta osvितnoi praktyky Ukrainy* [Informational provision of educational science and educational practice of Ukraine]: Proceedings of conference, Kyiv, p. 21. http://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2016/02/zbirnik_tez_2016.pdf [in Ukrainian].

3. Berezivska, L.D. (2018). Derzhavna naukovo-pedahohichna biblioteka Ukrainy imeni V.O.Sukhomlynskoho jak intehrator i poshyriuvach sukhomlynistyky v informatsiinome prostori Ukrainy [V.O.Sukhomlynskyii State Scientific Pedagogical Library of Ukraine as integrator and propagator of sukhomlynistics in Ukrainian informational space]. *Naukovi zapysky. Serii: Pedahohichni nauky* [Scientific notes. Series: Educational sciences], 171, 28–34. Kropyvnytskyi [in Ukrainian].

4. Berezivska, L.D. (2019). Pro naukovu i naukovo-orhanizatsiinu diialnist Derzhavnoi naukovo-pedahohichnoi biblioteki Ukrainy imeni V.O.Sukhomlynskoho za 2015–2019 rr. ta perspektyvy ii rozvytku: naukova dopovid na zasidanni Prezydii NAPN Ukrainy [On scientific and scientific organizational activities of V.O.Sukhomlynskyii State Scientific Pedagogical Library of Ukraine for 2015-2019 and prospects of its development: A scientific report]. *Visnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy* [The Herald of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine], 1 (1). <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/9/8> [in Ukrainian].

5. Berezivska, L.D. (2020, December 22). Rezultaty diialnosti Derzhavnoi naukovo-pedahohichnoi biblioteki Ukrainy imeni V. O. Sukhomlynskoho NAPN Ukrainy za 2020 r. ta zavdannia na 2021 r. [The results of V.O.Sukhomlynskyi State Scientific Pedagogical Library of Ukraine for 2020 and the task for 2021]. In *Informatsiine zabezpechennia sfery osvity ta nauky* : Proceedings of conference, Kyiv, p. 5–22. http://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2020/12/abstracts_collection_2020.pdf [in Ukrainian].

6. Berezivska, L.D. & Derevianko, T.M. (2020). Elektronnyi resurs “Vydatni pedahohy Ukrainy ta svitu” i onlain-proiekt “My stoimo na plechakh nashykh poperednykiv: Vydatni pedahohy-juviliari” [Electronic resource “Famous educators of Ukraine and the world” and online-project “Our predecessors support us: Famous educators celebrating jubilee”]. *Visnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy* [The Herald of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine], 2 (1). Kyiv. <http://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/54/83> [in Ukrainian].

7. Biblioteki v umovakh pandemii COVID-19 [Libraries under pandemic conditions COVID-19]. Ukrainska bibliotchna asotsiatsiia: ofitsiynyi sait (2021) [Ukrainian library association: An official site]. <https://ula.org.ua/news/4537-biblioteki-v-umovakh-epidemii-covid-1> [in Ukrainian].

8. Bondarenko, V.V. (2014). Dystantsiine obsluhovuvannia korystuvachiv biblioteki: pytannia rozrobky terminosystemy: tezy dopovidi [Remote service of the library: the issue of developing a termsystem: A report]. *Mistse i rol bibliotek u formuvanni natsionalnoho informatsiinoho prostoru* [The place and role of libraries in formation of national informational space]. Proceedings of conference, Kyiv. <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/339> [in Ukrainian].
9. Verbova, V.V., & Horbenko, N.A. (Comps.) (2021). *Zakonodavche ta normatyvno-pravove zabezpechennia sfery osvity Ukrainy dlia protydii poshyrenniu COVID-19 (rekomentatsiinyi bibliohrafichnyi spysok)* [Legislative and normative legal provision of education of Ukraine in order to counteract COVID-19 (A recommended bibliographical list). Derzhavna naukovo-pedahohichna biblioteka Ukrainy imeni V.O.Sukhomlynskoho: ofitsiinyi portal [V.O.Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine]. http://dnub.gov.ua/wp-content/uploads/2020/06/Legislative_support_for_counteracting_COVID-19.pdf [in Ukrainian].
10. Horovyi, V. (n.d.) Biblioteka v informatsiinomu suspilstvi [Library in informational society]. http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3025:biblioteka-v-informatsijnomu-suspilstvi&catid=81&Itemid=415 [in Ukrainian].
11. Berezivska, L.D. (Ed.) (2019). *Derzhavna naukovo-pedahohichna biblioteka Ukrainy imeni V.O.Sukhomlynskoho: zdobutky ta perspektyvy (2015-2019): informatsiinyi dovidnyk* [V. O. Sukhomlynskyi State Scientific Library of Ukraine: gains and prospects (2015-2019): An informational guidance]. Vinnytsia: "TVORY". <https://dnub.gov.ua/ua/?ourpublications=21138> [in Ukrainian].
12. Voskoboinikova-Huzeva O. V., Zalitok, L. M., Zozulia, S. M., Bukshyna, T. F. Varaksina, N. V. Verbova, V. V. ... Yaniuk, S. S (2015). *Informatsiina diialnist Derzhavnoi naukovo-pedahohichnoi biblioteki Ukrainy imeni V.O.Sukhomlynskoho: perspektyvy rozvytku: monohrafiia* [Informational activity of V.O.Sukhomlynskyi State Scientific Pedagogical Library of Ukraine: prospects of development: A monograph]. <https://bit.ly/35VKsW3> [in Ukrainian].
13. IFLA (2020). COVID-19 i globalnaya bibliotechnaya sfera [COVID-19 and Global Library Sphere]. <https://www.ifla.org/node/93042>. [in Russian].
14. Kolesnykova, T.O. Orhanizatsiia viddalenoj roboty kolektyviv bibliotek universytetiv Ukrainy za chasiv dramatychnykh nevidomosti [Organization of remote work of teams of libraries of universities of Ukraine under dramatic times]. <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/11914/1/Kolesnykova%20.pdf>. [in Ukrainian].
15. Mariina, O. Yu. (2016, October 4–6). Adaptatsiia bibliotek do tsyfrovoho prostoru: pereosmyslennia sotsialnykh zmin [Adaptation of libraries to digital space: reconsideration of social changes]. In *Biblioteka. Nauka. Komunikatsiia: formuvannia natsionalnoho informatsiinoho prostoru*. Proceedings of conference, Kyiv. http://www.nbuv.gov.ua/sites/default/files/all_files/201610_artiles_field_dopmat_files/maket_konf_2016_original_electronic.pdf. [in Ukrainian].
16. Kremen, V. H., Luhovyi, V. I. & Topuzov, O. M. (Eds.). (2021). *Natsionalna dopovid pro stan i perspektyvy rozvytku osvity v Ukraini: monohrafiia: Do 30-richchia nezalezhnosti Ukrainy* [National report on the state and prospects of education in Ukraine: a monograph: To the 30th anniversary of Ukraine's independence]. Kyiv: KONVI PRINT. DOI: <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua>. [in Ukrainian].
17. Pro skhvalennia Stratehii rozvytku bibliotechnoi spravy na period do 2025 roku "Yakisni zminy bibliotek dlia zabezpechennia staloho rozvytku Ukrainy": rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23.03.2016 r. N 219-r [On approving the Strategy of Development of Libraries till 2025 "Qualitative changes of libraries for sustainable development of Ukraine": the order of Cabinet of Ministers of Ukraine as of March 23, 2016 N219-r]. Verkhovna Rada Ukrainy: zakonodavstvo Ukrainy [Verkhovna Rada of Ukraine: legislation of Ukraine].

Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/219-2016-%D1%80#Text>. [In Ukrainian].

18. Reimers, F., & Shleikher, A. (2020). Ramkovi nastanovy shchodo vidpovidi osvity na pandemii COVID-19 2020 roku [Framework guide on education response to COVID-19 of 2020]. Natsionalna akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy: ofitsiyni sait [National Academy of Educational Sciences of Ukraine: official site]. OECD. [http://naps.gov.ua/uploads/files/press/2020/Framework-guide_V1\(COVID-19_ua\).pdf](http://naps.gov.ua/uploads/files/press/2020/Framework-guide_V1(COVID-19_ua).pdf). [in Ukrainian].

19. Samchuk, L. I. (2017). Bibliohrafichni posibnyky v zabezpechenni informatsiinykh potreb osvitan [Bibliographical tools as a means for supporting educators' information needs]. *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia* [Information Technologies and Learning Tools], 60(5), 188-195. <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1809>. [in Ukrainian].

20. Seletskyi, A. V. (2018). Derzhavna naukovo-pedahohichna biblioteka imeni V. O. Sukhomlynskoho v systemi informatsiino-analitychnoho suprovodu osvitiianskoi haluzi Ukrainy [V.O.Sukhomlynskyii State Scientific Pedagogical Library of Ukraine in the system of information-analytical support of education in Ukraine]. *Naukovo-pedahohichni studii* [Research and educational studies], 1, 99–110. [in Ukrainian].

21. Berezivska, L. D., Zozulia, S. M., & Straihorodska, L. I. (2017). *Stratehiia rozvytku Derzhavnoi naukovo-pedahohichnoi biblioteki Ukrainy imeni V.O.Sukhomlynskoho na 2017-2026 roky* [Strategy of development of V. O. Sukhomlynskyii State Scientific Pedagogical Library of Ukraine for 2017–2026]. Kyiv. http://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2017/12/Development-strategy-2017-2026_ukr.pdf [in Ukrainian].

22. Berezivska, L. D. (2018). Study of V. O. Sukhomlynskyii's activity as a strategy of V. O. Sukhomlynskyii State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine. *Education: Modern Discourses*, 1, 208–214.

23. Berezivska, L. D., Pinchuk, O. P. & Varaksina, N. V. (2020). The webportal of V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine as an information resource for implementation of research in education, pedagogy and psychology. *Information Technologies and Learning Tools*, 4, 249–265.

Larysa Berezivska

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Corresponding Member of the NAES of Ukraine,
Director of V.O. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical
Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine
e-mail: lberezivska@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-5068-5234

Dmytro Zakatnov

Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Researcher,
Deputy Director for Research
of V.O. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical
Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine
e-mail: 23dazkum@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-4130-089X

Snizhana Tarnavska

Candidate of Historical Sciences,
Scientific Secretary of V.O. Sukhomlynskyi State Scientific
and Pedagogical Library of Ukraine Kyiv, Ukraine
e-mail: tarnavskasv@ukr.net
ORCID ID: 0000-0003-0981-939X

Lyudmyla Straihorodska

Candidate of Historical Sciences, Kyiv, Ukraine

e-mail: straihorodska.l@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-4788-1760

THE ACTIVITIES OF V.O. SUKHOMLYNSKYI SSPL OF UKRAINE IN THE COVID-19 PANDEMIC CONDITIONS: CHALLENGES, PROBLEMS AND WAYS OF THEIR SOLUTION

The article deals with the activities of V.O. Sukhomlynskyi SSPL of Ukraine in the conditions of the quarantine restrictive measures due to the COVID-19 pandemic. The results of research, scientific and organizational work have been presented. Attention has been focused on the intensification of the electronic resources creation, the demand for which has grown in the conditions of remote work of academic, scientific and pedagogical workers, teachers and applicants for education. The information on the introduced online projects, the virtual reading rooms, features of filling of the electronic information and bibliographic resource “Outstanding educators of Ukraine and the world” has been presented. The approbation of research results was carried out by participation in virtual scientific mass events has been noted. The course of the library’s international activities which were carried out in a remote mode, have been highlighted.

The results of scientific, information and library work have been analyzed. It has been noted that the quarantine restrictions directed the librarians' activities to the virtual space and to meeting the distant users' needs. Scientific, informational and bibliographic services for remote users by providing access to electronic resources and providing online services have been considered. The results of library and bibliographic information of the educational community on topical issues of education and science have been highlighted. The components of the scientific and methodological work of V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine as the main coordination center of educational libraries network of the Ministry of Education and Science of Ukraine and the Academy of Educational Sciences of Ukraine. Exhibition and exposition activities carried out during the quarantine period through the preparation of virtual book exhibitions have been presented. The article determines the priorities for the development of scientific and information, library and bibliographic support of education, pedagogy taking into account the modern social challenges.

Keywords: *scientific libraries, scientific research, remote services, digital space, electronic resources, online projects, virtual reading rooms, online services, scientific and information support of education, COVID-19.*